

Ks. WOJCIECH SURMIAK
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Teologiczny

Sprawozdanie z Międzynarodowego Kongresu *Being and becoming responsible in life. University pastoral care in Europe / Essere e diventare responsabile nella vita. Pastorale universitaria in Europa / Być i stawać się odpowiedzialnym za życie. Duszpasterstwo akademickie w Europie*

(Łódź, 16–19 kwietnia 2015)

Jedną z bardzo żywotnych i istotnych przestrzeni duszpasterstwa jest bez wątpienia ta, która dotyczy uniwersytetów, rozumianych szeroko – jako wszystkie wyższe uczelnie. Duszpasterstwo akademickie obejmuje przede wszystkim studentów i profesorów, choć nie można w nim pomijać i innych osób zaangażowanych w pracę uniwersytecką.

Dla studentów czas przebywania w murach *Alma Mater* jest okresem nie tylko ich dojrzewania umysłowego, ale i ludzkiego, a wszystko po to, aby mogli stawać się protagonistami przyszłości. Jeżeli ów proces dojrzewania jest ograniczony jedynie do wymiaru naukowo-zawodowego (zdobywania kompetencji, umiejętności i wiedzy), to nie zmierza on w swojej istocie do integralnego rozwoju. Integralny rozwój to taki, który obejmuje także aspekt etyczny-moralny, duchowy i uczuciowy człowieczeństwa, a także zdolność krytycznego myślenia, otwartość na interdyscyplinarność i integralność z innymi dyscyplinami wiedzy. Tylko taki rozwój może w adekwatny sposób przyczynić się do formowania osób, zdolnych do prawdziwego *populorum progressio*, to znaczy osób, które będą w stanie sprawić, że społeczności będą stawały się coraz bardziej sprawiedliwe, pokojowe i ludzkie.

Z kolei gdy chodzi o profesorów, to odgrywają oni niezwykle doniosłą rolę we właściwym przygotowaniu młodego pokolenia do dorosłego życia. Z pewnością oprócz kompetencji naukowych nie można pomijać oddziaływania i wpływu postaw etycznych i świadectwa życia nauczycieli akademickich na przyszłe zachowania i wybory ich studentów. Poza tym trzeba sobie nieustannie uświadamiać i fakt, że uniwersytety nie tylko formują osoby, ale także tworzą *bieżącą kulturę*, która ze swej natury ogarnia całego człowieka i domaga się ewangelizacji.

Świat akademickich centrów naukowo-dydaktycznych stanowi rzeczywistość bardzo złożoną, która podlega nieustannemu – mimo swej wielowiekowej tradycji – procesowi transformacji oraz wielorakiej różnorodności. Rzeczywistość ta – jak tego dowodzi między innymi najnowsza historia – jawi się jako rzeczywistość *łatwo przesiąkalna* ze strony różnych prądów ideologicznych i swoistej antykultury. Mając to wszystko na względzie, duszpasterstwo akademickie wymaga nader wnikliwego rozeznania i nie mniej inteligentnego zaangażowania. Dotyczy to nie tylko *ex professo* duszpasterzy akademickich, lecz także samych studentów, jak i profesorów, gdyż dopiero wspólne – *trój-wzroczne* –

pochylenie się nad tym zagadnieniem pobudza do uświadomienia sobie własnego uczestnictwa w misji ewangelizacyjnej środowiska akademickiego.

Nad zagadnieniem bycia i stawania się odpowiedzialnym za życie w ramach duszpasterstwa akademickiego pochyłano się w ramach zorganizowanego w dniach 16–19 kwietnia 2015 r. w Łodzi przez Sekcję Uniwersytetów Komisji ds. Katechezy, Szkoły i Uniwersytetów (CSU) Rady Konferencji Episkopatów Europy (CCEE) Międzynarodowego Kongresu biskupów i przedstawicieli poszczególnych episkopatów odpowiedzialnych za duszpasterstwo akademickie w Polsce. Przewodniczącym tej sekcji jest ks. abp prof. dr hab. Marek Jędraszewski, metropolita łódzki, a delegatem Konferencji Episkopatu Polski, przyporządkowanym administracyjnie do tego gremium, jest były duszpasterz akademicki z Katowic, ks. dr Marek Spyra.

Za sprawą św. Jana Pawła II Rada Konferencji Episkopatów Europy (CCEE) jest ciałem jednoczącym konferencje biskupów europejskich, a jej ostatecznym celem jest promowanie i stanie na straży dobra Kościoła „w świecie dążącym do coraz większej jedności” (por. CCEE, *Statutes*, Vatican City 1995, art. 1–2, w: *Les évêques et la nouvelle Europe*, red. S. Numicio, Paris 2010, s. 549–553). Rada ma to czynić poprzez propagowanie współpracy i komunikacji pomiędzy poszczególnymi konferencjami episkopatów, szczególnie jeśli chodzi o inicjatywy dotyczące nowej ewangelizacji. Definicja Europy w ujęciu CCEE wykracza *stricte* poza 28 krajów członkowskich Unii Europejskiej, gdyż obejmuje Europę w sensie Rady Europy. Na 47 państw Rady Europy w CCEE reprezentowanych jest w osobach 39 delegatów 45 państw europejskich. Odpowiadając na powierzone sobie zadanie, CCEE organizuje spotkania przedstawicieli europejskich konferencji biskupów zajmujących się różnymi obszarami działalności pastoralnej Kościoła, aby tym samym stymulować wymianę wiedzy, środków oraz doświadczeń duszpasterskich.

Niezmiernie ważnym punktem w kalendarzu corocznych spotkań CCEE są organizowane konferencje dla osób odpowiedzialnych w poszczególnych episkopatach za duszpasterstwo akademickie. Waga tych spotkań wynika z istotnej roli, jaką mają do odegrania studenci uczelni wyższych dla przyszłości Europy i Kościoła. Spojrzenie na rzeczywistość europejskiego społeczeństwa pozwala dostrzec, że hasło łódzkiego kongresu CCEE na temat duszpasterstwa akademickiego – *Być i stawać się odpowiedzialnym za życie* – jest zadaniem jednocześnie i aktualnym, i pilnym do realizacji. Kongres był niezapomnianym wydarzeniem, co wyraziło się między innymi w obecności na nim przedstawicieli papieża Franciszka, lokalnych władz oraz świata akademickiego.

Po mowach powitalnych kongresowa refleksja przesunęła się na poziom naukowy. Wygłoszone przez specjalistów z zakresu duszpasterstwa akademickiego referaty zawierały nie tylko solidną warstwę naukowo-badawczą, ale i wiele elementów osobistego świadectwa prelegentów oraz ich doświadczeń duszpasterskiej pracy ze studentami i nauczycielami akademickimi. Różnorodność w sposobie przedstawiania poszczególnych zagadnień była zgodna z założeniami obranymi przez organizatorów Kongresu, a mianowicie miała pomóc uczestnikom zarówno w ich naukowym namyśle nad tak ważnym dla duszpasterstwa akademickiego zagadnieniem, jak również w ich codziennej pracy nad wsparciem duszpasterzy akademickich. Warto dodać, że w Kongresie uczestniczyli licznie przybyli wraz ze studentami duszpasterze głównych ośrodków akademickich w Polsce.

Jako pierwszy zabrał głos kard. Zenon Grocholewski, który w swoim przedłożeniu – *University Pastoral Care in view of Progress of humanity* – zwrócił uwagę na powiązanie duszpasterstwa akademickiego z rozwojem ludzkości. Następnie p. Luca Volontè (polityk włoski) – w wystąpieniu *Essere e diventare responsabile nella vita* – wskazał na rolę duszpasterstwa akademickiego w kształtowaniu jego osobistej chrześcijańskiej i politycznej postawy życiowej.

W drugim dniu obrad, które odbywały się w domu rekolekcyjnym w Porszewicach, poranną sesję, zatytułowaną *My life (relation with my "I")*, rozpoczęła prof. Maja Kaźmierska (Uniwersytet Łódzki). W wykładzie *Moje życie* ukazała egzystencję przeciętnego studenta. Opierając się na koncepcji własnego „ja”, ukazała, jak badana osoba, obserwując, oceniając i nawiązując kontakt z samą sobą oraz z otaczającym ją światem, potrafi w odpowiedzialny sposób kształtować swoje życie. Jest to możliwe, ponieważ owo badane „ja” jest w relacji z Ojcem, który daje nam życie.

Z kolei w sesji popołudniowej, zatytułowanej *Responsibility, love and charity (relation with others)*, prof. Paul van Geest (Universiteit van Tilburg) w wykładzie *Responsibility, love and charity. The quest for Christian values in secular society by means of interdisciplinary between theology and other disciplines* wskazał na to, że docenianie odpowiedzialności przez daną osobę i jej właściwe przeżywanie odnosi się nie tylko do jej własnego życia, ale także do troski o życie innych. Miłość i miłosierdzie stanowią w rzeczywistości podstawę prawdziwej pełni życia, a owoc tej pełni jest stabilny i trwały, zdolny do pokonania każdej trudności tylko wówczas, gdy dana osoba jest zakorzeniona w wierze, która przenika jej życie.

W trzecim dniu obrad prelegenci skupili się na temacie *A faith which prevades life (relationship with God)*. Pierwszym z prelegentów sobotniego poranka był abp Jean-Claude Hollerich (arcybiskup Luksemburga, były prorektor Tokyo Sophia University). W wykładzie *A faith which prevades life. Observation of a professor and vice-rector* wskazał na perspektywę wykładowcy, rektora i duszpasterza akademickiego oraz jego rolę w kształtowaniu postaw ludzkich i chrześcijańskich także w kontekście niechrześcijańskim (Tokio) czy silnie zlaicyzowanym (Luksemburg). Ostatnim prelegentem był prof. Paweł Górski (rektor Uniwersytetu Medycznego w Łodzi), autor wystąpienia *A faith which prevades life. A physician's reflections*, który z medycznego i lekarskiego punktu widzenia nakreślił pewne wyzwania dla duszpasterstwa akademickiego związane nade wszystko z kwestiami bioetycznymi.

Warto dodać, że każda z sesji dopełniona była dyskusją, osobistym świadectwem studentów i duszpasterzy akademickich oraz intensywnymi pracami w grupach. Uczestnicy Kongresu mogli także doświadczyć piękna liturgii Kościoła, religijnego i społecznego *habitat* miejsca, w którym odbywały się kongresowe obrady oraz niezwyklej życzliwości i gościnności organizatorów.

Brałem udział w Kongresie nie tylko jako nauczyciel akademicki, związany z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, ale także jako duszpasterz akademicki w archidiecezji katowickiej i chciałem zwrócić uwagę na pewien śląski wątek, który pojawił się w podsumowaniu obrad, a który to wątek podjął gospodarz spotkania, ks. abp Marek Jędraszewski. Metropolita łódzki, nawiązując do historii miasta Łodzi, użył określenia *polski Manchester* – miasto wielkiej pracy i ogromnej liczby kominów fabrycznych, które jeszcze do niedawna stanowiły nieodłączny element miejskiego krajobrazu. Miasto Łódź zostało porównane z innym miastem i regionem wielkiej pracy, jakim są Katowice i Górny Śląsk. Historia tych miast rozpoczyna się niemal równocześnie. Przed nieco ponad półtora wiekiem oba miasta były niewielkimi wioskami, ale ze względu na rozwój przemysłu stały się potężnymi aglomeracjami. Do tych miast zaczęły przybywać tysiące ludzi z okolicznych wiosek, przynosząc ze sobą swoją tradycyjną pobożność. Punkt startu obydwu miast był zupełnie podobny. Różny był jednak rodzaj przemysłu – Łódź stała się zagłębiem włókienniczym, a Katowice – zagłębiem węglowym i hutniczym. Katowice, mimo pewnego kryzysu przemysłu węglowego i niemal upadku przemysłu hutniczego, stale się rozwijają. Ludność Górnego Śląska jest wewnętrznie zwarta. Religijność mierzona ilością *dominantes* jest nader wysoka i wynosi ok. 45–50%

populacji. W Łodzi zaś jest nieco inaczej. Dlaczego? Przemysł włókienniczy upadł niemal całkowicie, ludność jest mocno zatimizowana, a liczba *dominantes* jest jedną z najniższych w Polsce i wynosi ok. 9–12%. Pytając o przyczyny takiej dysproporcji między Katowicami a Łodzią, abp Jędraszewski wskazał na rolę kobiety na Śląsku i w Łodzi. Na Śląsku do ciężkiej pracy w kopalniach i hutach szli mężczyźni: mężowie, ojcowie i bracia. Kobiety natomiast pozostawały w domu, dbając o wychowanie dzieci, atmosferę ogniska domowego, a także o poziom ich życia religijnego. Zupełnie odwrotnie było w *polskim Manchesterze*. W przemyśle włókienniczym pracowały głównie kobiety, częstokroć ze swoich zarobków utrzymując także mężów i ich używki. Trzymianowy system pracy w fabrykach Łodzi sprawiał, że jedynym dniem bycia żony i matki w domu była niedziela i to właśnie ten dzień stawał się w pierwszej kolejności dniem nadrabiania pracy domowej i niekoniecznie już – niejednokrotnie z czystego braku sił – dbania o uczestnictwo we mszy św. i pogłębienie życia religijnego. Sytuacja ta powodowała także słaby kontakt matek z dziećmi, czego wyrazem były między innymi tygodniowe żłobki, w których to pracujące matki zostawiały potomstwo w poniedziałek rano i odbierały je w sobotę po południu. Ponadto częsty kontakt z materiałami chemicznymi wykorzystywanymi we włókienniczym procesie technologicznym sprawił, że Łódź jest dzisiaj miastem o największej w Polsce zapadalności na choroby onkologiczne, które bywają przekazywane z pokolenia na pokolenie. Jednak obok tych trudnych wniosków przesłaniem Kongresu były i pozostały słowa św. Jana Pawła II, zawarte w encyklice *Evangelium vitae*, sprowadzające się do stwierdzenia: jako chrześcijanie jesteśmy „ludem życia” (*the people of life*), ale po to, by tworzyć wokół siebie „lud dla życia” (*the people for life*).

Warto na zakończenie nadmienić, że wszystkie kongresowe wystąpienia oraz homilie wygłoszone podczas liturgii sprawowanych w ramach łódzkiego naukowego święta duszpasterstwa akademickiego (abp S. Gądecki, bp A. Jamnik, abp M. Jędraszewski, kard. Z. Grocholewski) ukazały się drukiem w jednej – choć troistej – publikacji. Troistej, gdyż zawierającej pełne teksty w wersji angielskiej, włoskiej i polskiej: *Being and becoming responsible in life. University pastoral care in Europe / Essere e diventare responsabile nella vita. Pastorale universitaria in Europa / Być i stawać się odpowiedzialnymi za życie. Duszpasterstwo akademickie w Europie. Łódź 16–19 April 2015*, red. M. Remery, Città del Vaticano 2016, ss. 330, ISBN 978-88-209-9633-8.